

Sok bizonytalanság az új KAP szabályait illetően

Az átmeneti év várható szabályairól és a Közös Agrárpolitikára (KAP) vonatkozó döntésekről tartott tájékoztatót a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének legutóbbi elnökségi ülésén Oláh Endre, a szövetség főtanácsosa. Beszámolójából kiderült, hogy még mindig sok a nyitott kérdés, és sürgősen lépnie kellene az Európai Uniónak megválaszolásuk érdekében. A tájékoztatót az elnökség egy állásfoglalással együtt fogadta el, amiben rögzítették a MOSZ javaslatait, észrevételeit és elvárásait az előttünk álló időszakot meghatározó döntésekre vonatkozóan. A javaslatcsomagot az Agrárminisztériumnak is elküldték.

Már biztos, hogy a 2021-2027 közötti Közös Agrárpolitika támogatási ciklusa – a jelenlegihez hasonlóan – nem a megszokott módon kezdődik, hanem 1-2 éves átmeneti időszakokkal kell számolni, jelentette ki Oláh Endre. Még mindig nem lehet pontosan tudni, hogy milyen lesz végül a feltételrendszere, mivel még az átmeneti idősakra vonatkozó uniós jogszabályokat sem fogadták el. Ez év júniusának végén az Európai Tanács és az Európai Parlament informális megállapodást kötött ugyan az átmeneti időszak meghosszabbításáról 2 évre, de az Európai Bizottság ellenzi ezt a lépést, ezért még nem született hivatalos döntés a tekintetben, hogy az átmeneti időszakot 1 vagy 2 évre vezetik-e be. A bizonytalanságot növeli, hogy az uniónak még elfogadott költségvetése sincs. A KAP részletes szabályozásának ez az egyik akadálya.

HAMAROSAN KEZDŐDIK AZ ÁTMENETI ÉV

A 2021-es támogatási keretösszegek attól függően alakulnak, hogy az EP mikor fogadja el az unió költségvetését. Ha a költségvetést még ez évben elfogadják, akkor Magyarország 2021-ben nagy valószínűséggel az átmeneti évre meghatározott szabályok és források figyelembe vételével gazdálkodhat. Ha nem fogadják el a költségvetést, akkor – meg nem erősített információk szerint – a 2020-as keretösszegek lesznek felhasználhatók, és ez esetben valószínűleg a támogatások igénybevétele is a 2020-as szabályok szerint történik, mondta Oláh Endre.

Az átmeneti év nem hoz változást a közvetlen támogatások igénybevételének feltételeiben. Ez részben azért alakul így, mert a 2020-ban lejáró SAPS-rendszer alkalmazhatóságát meghosszabbítják, így továbbra is a megszokott és bejáratott területalapú támogatási rendszerben maradhatunk. Jövőre a 2014–2020-as ciklus szabályrendszere szerint történnek a kifizetések, ami azt is jelenti, hogy 2021-ben nem kell alkalmazni sem az új KAP-ban várható szigorúbb környezetvédelmi szabályokat, sem a cappingre, azaz a támogatási plafonra vonatkozó új javaslatokat. Lehetőség lesz a termeléshez kötött támogatások folyósítására is, de ezek keretösszegét még befolyásolja a KAP-források csökkentése, aminek következtében az euróban kifejezett fajlagos támogatási összegek csökkenhetnek. Igaz, a forint jelentős gyengülése miatt forintban számolva nem várható a tényleges kifizetés csökkenése. Jövőre lehetőség lesz átmeneti nemzeti támogatások (ÁNT) folyósítására is. A Bizottság meg akarta szüntetni ezt a támogatási formát, azonban az Európai Unió Tanácsának döntése értelmében jövőre is alkalmazható lesz a jogcím.

FEL NEM HASZNÁLT FORRÁSOK

A MOSZ az ÁNT fenntartását szorgalmazta, mert az mintegy 21 milliárd forint nemzeti forrásból finanszírozott támogatást jelenthet a húsmarha-, az anyatehén-, az anyajuh-, a tej- és a dohányágazatnak. Az ÁNT 2021 utáni sorsa viszont egyelőre bizonytalan, hangsúlyozta a főtanácsos.

A vidékfejlesztési támogatások kapcsán nagyobb mozgásteret van a tagállamoknak. Dönthetnek úgy, hogy 1 évvel meghosszabbítják a jelenlegi programjukat, de úgy is, hogy nem élnek ezzel a lehetőséggel, és a megmaradó forrásokat a 2022–2025 közötti időszakra csoportosítják át. A javaslat értelmében lehetőség van többéves kötelezettségvállalások (AKG, öko, állatjóléti stb.) meghirdetésére is. Ezek a Bizottság szerint legfeljebb 3 éves időtartamra szólhatnak, de a Tanács és az EP meghosszabbítaná akár 5 évre. A Helyreállítási Alapból uniós szinten 7,5 milliárd euró lesz felhasználható vidékfejlesztési célra. Ezt az összeget – a Magyarországnak jutó összeg nagysága még nem ismert, de nagyságrendileg 250–270 millió euró között lehet – 2023. december 31-ig kell lekötöni, és 2026. december 31-re ki is kell fizetni.

NEMZETGAZDASÁGI ÉRDEK ALAPJÁN

A VP-ben eddig fel nem használt, illetve visszamaradó források, az átmeneti év(ek)ben felhasználható összegek, valamint a Helyreállítási Alapból elérhető igen komoly összeg, a MOSZ számításai szerint akár 400 milliárd forint pályázati forrás meghirdetését teszik lehetővé 2020–21-ben. A MOSZ határozott álláspontja, hogy a mostani helyzetben nagy szükség van a források mielőbbi maradéktalan meghirdetésére, nem áll érdekünkben a 2022–25-ös időszakra tartalékolni. A krízis miatt nagy a gazdasági visszaesés, nemzetgazdasági érdekünk, hogy a lehető legtöbb forrást juttassuk a gazdasági szereplőknek, jelentette ki Oláh Endre.

Az Agrárminisztérium az agrár-környezetgazdálkodási jogcímet érintően a jelenleg futó programok egy évvel történő meghosszabbítását preferálja, amit a MOSZ elfogadhatatlannak tart. A szövetség a hosszabbítás helyett az AKG, öko jogcímek esetében 3, vagy amennyiben a szabályozás lehetővé teszi, 5 évre meghirdetendő új programokra tett javaslatot. Ez kiszámíthatóságot jelentene a termelőknek – 2022 szintén átmeneti év lehet, ami újabb bizonytalan helyzetet eredményez –, valamint a jogcím feltételrendszerének kialakítása során is nagyobb mozgástér áll jelenleg rendelkezésre, mint a megszorgított környezetvédelmi előírásokat tartalmazó KAP Stratégiai Terv elfogadás után. Fontos szempont az is, hogy hosszabbítás esetén – a haszonbérleti szerződések lejártja miatt – jelentős területek eshetnek ki az AKG programból, ami a 2021–27-es időszakra előírt, a források 40 százalékát lefedő környezetvédelmi, éghajlat-politikai kifizetések elérését is rontja. A kormány minden operatív programban a források mielőbbi elköltését írja elő, ez az elv a programhosszabbítással a vidékfejlesztést érintően nem érvényesül, mondta a főtanácsos.

AZ AGRÁRMINISZTERIUM IS EGYETÉRT A TÁMOGATÁSSAL

Az átmeneti év szabályairól a MOSZ vezetése tárgyalt Nagy István agrárminiszterrel. A fejlesztések és beruházások támogatásának MOSZ által javasolt preferálásával a szaktárca is egyetért, a meghirdetések várhatóan ezeket a célokat segítik. A szövetségnek sikerült elérnie, hogy a 80–20 százalékos szabály – ami a MOSZ tagjait gyakorlatilag kizárta a beruházási támogatásokból – ne kerüljön bele az új felhívásokba. Ezt a diszkriminatív elemet minden, a jelenlegi VP hatálya alá tartozó, jövőben meghirdetendő támogatás esetében mellőzni kell. A MOSZ vezetése alapvetőnek tartja, hogy az új KAP stratégiai terv (melynek része a vidékfejlesztési program) ne tartalmazza se ezt, se egyéb, a termelők közti diszkriminációt megvalósító előírást.

Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a foglalkoztatási kötelezettség megőrzése minden pályázati jogcímnél előírás a feltételrendszerben, és aki ezt nem vállalja, az nem pályázhat. A VP pályázatok viszont a fejlesztésekre, beruházásokra, hatékonyság növelésére, versenyképesség javításá-

ra íródnak. Ha a cég a hatékonyságot akarja javítani, és mondjuk, egy fejérobotot állít be a termelésbe – magyaráz innovációt alkalmaz –, akkor az a munkaerő csökkenésével jár együtt. Ezt a feltételt felül kell vizsgálni uniós szinten is, mert ez sok esetben elriasztja a termelőket a fejlesztéstől, a modernizálástól. A MOSZ már többször kezdeményezte a VP támogatások igénybevételi feltételül szabott, foglalkoztatásra vonatkozó szinten tartási kötelezettség felülvizsgálatát, mivel ez az előírás gátolja a változó piaci viszonyokhoz való alkalmazkodást, rontja a fejlesztési lehetőségeket, fogalmazott a főtanácsos.

UNIÓS KÖLTSÉGVETÉSRE VÁRVA

Az uniós 2021–2027-es költségvetéséről 2018-ban kezdődtek el az egyeztetések. Több mint 2 éves alkufolyamat eredményeként az Európai Tanács 2020. július 17–21. között tartott rendkívüli ülésén az tagállamok vezetői megállapodtak a következő 7 éves időszak költségvetéséről. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy az uniónak van költségvetése, mivel az együttdöntési eljárás keretében az Európai Parlamentnek is jóvá kell hagynia azt. Erre legkorábban október végén kerülhet sor.

Zajlanak a háromoldalú (Parlament, Bizottság, Tanács) egyeztetések, ahol a legélesebb viták a jogállamisági feltételeket, illetve az uniós saját bevételi forrásait illetően alakultak ki. Az Európai Parlament négy legnagyobb pártja augusztus végén közös levélben jelezte az állam- és kormányfőknek, hogy a Tanács júliusi megállapodásában homályosan megfogalmazott jogállamisági feltételrendszerrel sokkal szigorúbb előírást és szankciós rendszert vár el. Ha nem lesz ilyen, akkor az EP nem adja áldását az uniós költségvetésre. (Azóta ez az álláspont valamelyest már enyhült.)

A Tanács által elfogadott 7 éves pénzügyi keret összege (2018-as áron) 1074,3 milliárd euró, amit kiegészít egy 750 milliárd eurós Helyreállítási Alap (NGEU – Next Generation EU). Ez az első alkalom, hogy az EU hitelt vesz fel, ez a forrása a 750 milliárd eurós alapnak. Ebből az összegből a tagállamok 360 milliárd euró hitelhez és 390 milliárd euró vissza nem térítendő támogatáshoz juthatnak. Ebből a keretből 7,5 milliárd támogatás jut az agráriumnak, azon belül is vidékfejlesztési célokra. (A 750 milliárd eurós uniós alapot minden tagállamnak ratifi-

kálnia kell, ami jelentősen késleltetheti a tényleges felhasználás kezdetét.) A KAP rendelkezésére álló források csökkennek, az agrárbüdzsésé részaránya 37-ről 30 százalék közelébe szorult vissza. Ez részben a Brexit miatti forráskiesésnek, részben az uniós prioritások átrendeződésének a következménye. A Tanács által elfogadott megállapodás agráriumot érintő főbb számai közül az uniós agrárforrások tagállami leosztása még nem ismert, így a táblázatban szereplő, Magyarországra vonatkozó számok csak tájékoztató jellegűek.

A KAP forrásai (2018-as áron, milliárd euróban)

	2014-2020	2021-2027, a Tanács 2020. júliusi döntése
KAP (természeti erőforrások és környezetvédelem)	420	356
Közvetlen és piachoz kapcsolódó kifizetések	309	258,6
Vidékfejlesztés	101	77,85
Helyreállítási Alap	-	7,5
Magyarország		
Közvetlen támogatások	8,9	7,71*
Vidékfejlesztési forrás	3,5	2,72*
Helyreállítási Alap (magyar rész)		0,26*
Magyarország összesen	12,4	10,9*

Forrás: Európai Bizottság, *az AM előzetes kalkulációja

Hazai források változása

	Folyó áron	2018-as áron
Közvetlen támogatások	-2,38%	-15,02%
Vidékfejlesztés	-11,53%	-22,99%
Vidékfejlesztés + Helyreállítási Alap	-3,17%	-15,14%
Teljes KAP	-4,92%	-17,23%
Teljes KAP+Helyreállítási Alap	-2,63%	-15,19%

Forrás: AM kalkuláció

Akárhogy is nézzük, összehasonlító – 2018-as – áron az agráriumban felhasználható uniós források (euróban kifejezve) mintegy 15 százalékkal csökkennek. A vidékfejlesztésnél a csökkenés mértéke 20 százalékot meghaladó, de ezt részben mérséklék a Helyreállítási Alapból e célra felhasználható források.

Folyó áron a közvetlen támogatásokra felhasználható források érdemben nem csökkennek. A változás tényleges mértékét nagymértékben befolyásolja a forint-euró árfolyam alakulása, 350-360 HUF/EUR árfolyam mellett az egy hektárra jutó közvetlen támogatás jelenlegi forint összege is megőrizhető. A vidékfejlesztés céljaira felhasználható tényleges pénzeszközök nagyságát a tagállami társfinanszírozás mértéke →

KÉP FORRÁS: EUOBSERVER.COM/DAVID STEWART

Rendkívül sok a bizonytalanság mind az átmeneti év, mind az új KAP szabályai körül

határozza meg. A kevésbé fejlett régiókban ennek minimális szintje a jelenlegi értéken – 15 százalék – marad, de számos szervezet, így a MOSZ is kiáll a társfinanszírozás hazai mértékének emelése mellett. A Magyarországon jelenleg alkalmazott 15 százalékos mérték a legalacsonyabb az egész unióban, ezért a Szövetség a beruházások szinten tartása, és az uniós forrásvesztés ellensúlyozása érdekében elengedhetetlennek tartja, hogy a vidékfejlesztési források nemzeti társfinanszírozási aránya legalább 30 százalékos legyen.

FORMÁLÓDÓ KAP

Az Európai Tanács július közepén tartott ülésén az állam és kormányfők nemcsak az unió költségvetéséről állapodtak meg, hanem a KAP költségvetési kihatással bíró egyes alapelveiről is, mondta Oláh Endre. A megállapodás alapján a KAP továbbra is 2 pilléres lesz, és a rendelkezésre álló források 40 százalékát az éghajlat-politikai, környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani. A hazai támogatásokra is kihatással bíró elem lesz az úgynevezett külső konvergencia bevezetése. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy azoknál a tagállamoknál, amelyeknél a közvetlen kifizetések hektáronkénti szintje elmarad az uniós átlag 90 százalékától, 2022-től kezdődően hat egyenlő lépésben fel kell számolni a közvetlen kifizetések meglévő átlagos szintje, és az uniós átlag 90 százaléka közötti különbség 50 százalékát. A különbség csökkentésének finanszírozásában arányos módon valamennyi tagállam – így

Magyarország is – részt vesz. Emiatt – ma még nem ismert mértékben – várhatóan tőlünk is forrásokat vonnak majd el.

Az Európai Tanács a cappinget érintően jelentős mértékben felülírta a Bizottság eddigi javaslatát. Ennek következtében a capping alkalmazása nemzeti hatáskörbe kerül, a kifizetések felső határértékét 100 ezer euróban határozza meg, kizárólag a fenntarthatóságot elősegítő alapszintű jövedelemtámogatásra terjed ki, és a munkabér-kompenzáció alkalmazása nemzeti hatáskörbe kerül. A fentiek alapján a tagállam maga döntheti el, hogy alkalmazza-e a cappinget, és ha igen, él-e a munkabér-kompenzáció lehetőségével. (A Bizottság javaslata még mindkét pont esetében kötelező alkalmazást írt elő.) A munkabér-kompenzáció tagállami hatáskörbe utalásával teljesen nyitottá vált a kompenzáció hazai alkalmazása. A MOSZ nem támogatja a capping alkalmazását, amennyiben mégis bevezetik, csak 100 százalékos munkabér-kompenzáció mellett tartja azt elképzelhetőnek.

A főtanácsos kiemelte, hogy nagy szükség lenne – a KAP által biztosított lehetőséggel élve – egy, a termelők jövedelmbiztonságát segítő eszköz bevezetésére is. Minél hamarabb el kellene indítani a kidolgozás alatt lévő krízisbiztosítási rendszert, mivel az egy meghatározott jövedelemvesztés esetén pótolná a kieső jövedelem egy részét. Ez különösen az állattartók – jelen pillanatban leginkább a sertéstartók – számára lenne nagy segítség, mivel a növénytermesztőknek több lehetőségük is van a kockázataik csökkentésére.

SÜRGETŐ FELADATOK

Mind az átmeneti év, mind az új KAP szabályai körül rendkívül sok a bizonytalanság, összegezte az elmondottakat a főtanácsos. Nem születtek meg a szükséges döntések sem a rövid, sem a hosszabb távú működést befolyásoló kérdésekben. Ebben a helyzetben a MOSZ alapvető fontosságúnak tartja, hogy a gazdálkodók számára legalább a rendelkezésre álló forrásokat a lehető legrövidebb időn belül – összhangban a kormányhatározattal, legkésőbb 2021-ben – hirdessek meg. Kiemelt figyelmet kell fordítani a jelenlegi VP maradványösszegeinek, és az átmeneti évben rendelkezésre álló forrásoknak a lekötésére. Ez azért is fontos, mert bizonytalan, hogy az uniós költségvetést mikor fogadják el. Ebből adódóan a KAP Stratégiai Terv jóváhagyásának időpontja sem tervezhető, ami azzal jár, hogy addig az új forrásokat (programokat) sem lehet meghirdetni. Emellett meg kell oldani a Helyreállítási Alapból elérhető VP pénzek legkésőbb 2023. év végéig történő lekötését is. Összehangolt, jól időzített programmeghirdetésekre van szükség, szem előtt tartva azt az elvet, hogy minden rendelkezésre álló forrás a lehető legkorábbi időpontban jusson el a termelők-höz. Ennek érdekében a döntéshozóknak le kell vonniuk az elmúlt évek tanulságait, hogy a kiírások, elbírálások, kifizetések elhúzódása, késedelve elkerülhető legyen. A koronavírus járvány miatt bekövetkezett gazdasági visszaesés megállítása közös érdek, ehhez gyors, határozott, azonnali lépésekre van szükség az agrárágazatban is, mondta végezetül Oláh Endre.

H. Gy.